

ઉકેલપત્ર : સત્સંગ પ્રવીણ - ૨

(સમય : બપોરે ૨ થી ૫)

રવિવાર, ૫ માર્ચ, ૨૦૧૭

નોંધ :- (૧) આપેલ આવૃત્તિ પ્રમાણેના પુસ્તકના જવાબ જ માન્ય રાખવા. તે સિવાયની આવૃત્તિના જવાબ માન્ય ન રાખવા.

(૨) જમણી બાજુએ આપેલા અંકો જે તે પ્રશ્નના ગુણાંક દર્શાવે છે.

(૩) જમણી બાજુએ પ્રશ્નની બાજુમાં કૌંસમાં આપેલા અંકો જે તે પ્રશ્નના જવાબના પાઠ/પાના નંબર દર્શાવે છે.

અગત્યની સૂચના

પ્રશ્નપત્રમાં દરેક પેટા પ્રશ્નની જમણી બાજુ દર્શાવેલ ખાનામાં, લખેલા ગુણની પછીના ખાલી ખાનામાં (ગુણ : ૧) પરીક્ષાર્થીને આપેલ ગુણ લખવાના છે. જો પ્રશ્નનો જવાબ ખોટો હોય તો તે ખાનામાં '૦' (આંકડામાં શૂન્ય) લખવું. ખરાં (✓) કે ખોટાં (X) ની નિશાની દરેક પેટા પ્રશ્નની ડાબી બાજુની ખાલી જગ્યામાં જ - પ્રશ્ન શરૂ થાય તે પહેલાં જ કરવી.

વિશેષ નોંધ

આપ જ્યારે પેપર તપાસો ત્યારે જ્યારે લાંબા જવાબોમાં દા.ત. ટૂંકનોંધ, પાંચ મુદ્દાના વાક્યો, કારણો વગેરે પ્રશ્નોમાં આપ જ્યારે ફાળવેલા ગુણ કરતાં ઓછા ગુણ આપતાં હોવ ત્યારે પરીક્ષાર્થીએ કયો મુદ્દો નથી લખ્યો જેના તમે ગુણ કાપ્યા છે. તેની તમે ટૂંકમાં ડાબી બાજુ ઉપર નોંધ લખો. દા.ત. માર્ચ-૨૦૧૩માં પ્રવેશ-૧ માં 'જોબનપગીનું પરિવર્તન' ટૂંકનોંધ પૂછાઈ હતી. જેમાં જોબનપગી પ્રાર્થના કરતાં પોતાના દોષનું વર્ણન કરતાં કહે છે. 'પ્રભુ ! હું કુળહીન, કુટિલ, કુપાત્ર, બુદ્ધિહીન છું. મેં આપને ન ઓળખ્યા. દીનબંધુ ! દયા કરો. મારું મહાપાપ મટાડો.' આ મુદ્દો પરીક્ષાર્થીએ નથી લખ્યો તો બાજુમાં તમે લખી શકો કે 'પોતાના દોષ કહે છે.' આટલું જ લખવાનું છે અને તમે ગુણ ઓછા આપી શકો છો એટલે કે ફાળવેલ ગુણ કરતાં ઓછા ગુણ આપતાં પહેલાં બાજુમાં કયો મુદ્દો નથી તેની ટૂંકમાં નોંધ લખવી જરૂરી છે.

(વિભાગ - ૧ : કિશોર સત્સંગ પ્રવીણ, નવમી આવૃત્તિ - ફેબ્રુઆરી, ૨૦૧૩)

પ્ર.૧ નીચે આપેલાં અવતરણો કોણ, કોને અને ક્યારે કહે છે તે લખો. (કુલ ગુણ : ૮)

નોંધ :- કોણ કહે છે ૧ ગુણ, કોને કહે છે ૧ ગુણ, ક્યારે કહે છે ૧ ગુણ.

૧. “હરિભક્તોમાં શ્રેષ્ઠ કોણ ?” (૭/૧૮)

⇒ શ્રીજીમહારાજ - મુક્તાનંદ સ્વામીને

⇒ એક વખત શ્રીજીમહારાજના સાન્નિધ્યમાં બધા હરિભક્તો બેઠા હતા. ત્યારે મહારાજ મુક્તાનંદ સ્વામીને પ્રશ્ન કરે છે.

૨. “વાણીમાં અમૃત વરસે છે ને આપણાં મનની વૃત્તિઓ તેમના વિષે ખેંચાય છે.” (૧૬/૫૧-૫૨)

⇒ જેઠા મેર - પોતાની સ્ત્રીને

⇒ શ્રીજીમહારાજ થોડો ઉપદેશ આપી પોઢી ગયા. ત્યારે જેઠા મેર અને તેમની પત્ની ચિંતવન કરતાં કહે છે.

૩. “આતો બહુ જ અદ્ભુત કહેવાય. તમે ક્યાંથી જાણી લાવ્યા ?” (૨૦/૬૧)

⇒ વૈરાગી તીર્થવાસી - પરપસ્પર

⇒ બંગાળના એક નાના ગામના આશ્રમની ઓસરીમાં વૈરાગીઓ પરપસ્પર વાત કરતાં કહે છે.

પ્ર.૨ નીચે આપેલાં વાક્યોમાંથી કોઈ પણ ત્રણ વિષે કારણ લખો. (બારેક લીટીમાં) (કુલ ગુણ : ૮)

૧. મહારાજે મૂળજી અને કૃષ્ણજીને કાઢી મૂક્યા. (૨૮/૮૭-૮૮) સાધુ થવા આવેલા મૂળજી અને કૃષ્ણજીને ઘેરથી પત્ર આવ્યો : ‘શ્રીજીમહારાજને માલૂમ થાય જે મૂળજી અને કૃષ્ણજી પરણેલા છે ને ઉપાધિ બહુ છે. માટે બેયને કૃપા કરી તરત ઘેર મોકલી આપશો.’ તેથી મહારાજે તેમને ઘેર જવાની આજ્ઞા કરી એટલે ઘેર જવા નીકળ્યા પણ ઘેર ન જતાં વંથળી એક શેઠને ત્યાં સાથી તરીકે રહ્યા. બાર મહિના પછી બંને જણ સાઈઠ રૂપિયા લઈને મહારાજ પાસે આવ્યા અને કહ્યું : ‘અમને અહીં રાખો ને સાધુ કરો.’ મહારાજે ઘરના માણસો તેડવા આવ્યાની વાત કરી કહ્યું : ‘તેમની સાથે ઘેર જાઓ. જો તમારે દીક્ષા લેવી હોય તો ઘરનાં માણસોની રજાચિટ્ટી લઈને આવો.’ રસ્તામાં ઘરનાં માણસોને સમજાવ્યા ને ત્યાગી થવાની રજા આપવા કહ્યું પણ કોઈ માન્યું નહિ. એટલે બંને જણાએ પોતાની ઈન્દ્રિયો કાપી નાખી. તેમની સ્ત્રીઓ ઉદાસ થઈને ઘેર ગઈ. આ બંને મહારાજ પાસે આવ્યા. મહારાજે બેયને વિમુખ કર્યા પછી પોતાની મેળે ભગવા પહેર્યા ને પરમહંસ થઈને છોટેથી મહારાજના દર્શન કરતા. બાર મહિના આ રીતે સત્સંગમાં રખડ્યા. પછી ગઢે આવ્યા. મહારાજ પાસે દર્શને ગયા ત્યારે મહારાજે આજ્ઞા કરી : ‘તેમને આવવા દેશો નહિ. બેયને કાઢી મૂકો.’ એટલે તેમને કાઢી મૂક્યા.

૨. પ્રગટ બ્રહ્મસ્વરૂપ સંતનું ધ્યાન થઈ શકે. (૧૩/૪૧-૪૨) શ્રીજીમહારાજે વચનામૃત ગા.પ્ર. ૨૧માં કહ્યું છે કે ‘અક્ષરબ્રહ્મનાં બે સ્વરૂપ છે. એક તો ધામરૂપ અને એ જ અક્ષર બીજા સ્વરૂપે મૂર્તિમાન થકા પુરુષોત્તમ નારાયણની અખંડ સેવામાં રહે છે.’ શ્રીજીમહારાજ અક્ષરમાં અખંડ રહ્યા છે. વળી, ‘અક્ષરમાં રહ્યા છે તેવા બીજા કોઈમાં રહ્યા નથી. બીજામાં તારતમ્યતાએ કરીને

રહ્યા છે.’ (વચ. ગ.પ્ર. ૪૧) એ અક્ષરબ્રહ્મનું પ્રગટ સ્વરૂપ એટલે પરમ એકાંતિક - પરમ ભાગવત સંત. આ સંત જ એકાંતિક ધર્મના ધારક છે. આવા પ્રગટ બ્રહ્મસ્વરૂપ સંત દ્વારા જ શ્રીજીમહારાજ અખંડ આ પૃથ્વી પર પ્રગટ રહે છે. મુમુક્ષુઓને પોતાની મૂર્તિનું સુખ આપે છે અને જીવોને બ્રહ્મરૂપ કરી તેમનું આત્મિક કલ્યાણ કરે છે. જેમ લોઢાનો સળિયો અગ્નિમાં તપી લાલચોળ થયો હોય, તેના અણુએ અણુમાં અગ્નિ હોય પછી તેને કાળો વર્ણ કે શીતળતાનો ગુણ દેખાતો નથી. હવે તેને કહેવાય લોઢાનો સળિયો, પણ છે મૂર્તિમાન અગ્નિ. તેમ આવા પ્રગટ બ્રહ્મસ્વરૂપ સંતમાં વચનામૃત ગ.પ્ર. ૨૭ પ્રમાણે શ્રીજીમહારાજ નખથી શિખાપર્યંત અખંડ રહ્યા છે. આવા પ્રગટ બ્રહ્મસ્વરૂપ સંતનું ધ્યાન એ તેમનામાં રહેલા શ્રીજીમહારાજનું જ ધ્યાન છે. આ પ્રમાણે આપણે ધ્યાન તો પ્રગટ બ્રહ્મસ્વરૂપ સંત દ્વારા વિચરતા શ્રીજીમહારાજનું જ કરીએ છીએ. આવા પ્રગટ ગુરુરૂપ હરિનું ધ્યાન એ ભગવાનનું જ ધ્યાન છે.

૩. શ્રીજીમહારાજ જીવાખાયર પ્રત્યે અત્યંત પ્રસન્ન થયાં (૭/૨૦) ગઢપુરમાં ખૂબ વરસાદ પડ્યો ને રેલ આવી. ચારે બાજુ પાણી જ પાણી. તે વખતે મહારાજ જીવાખાયરના દરબારમાં રહેતા હતા. સવારના મહારાજને દિશાએ ક્યાં જવું તે વિમાસણ ઊભી થઈ, પરંતુ જીવાખાયરે સમયસૂચકતા વાપરી મહારાજને પોતાના ઘરના રસોડામાં ચૂલા ઉપર બેસી દિશાએ જવા કહ્યું. વરસાદને લીધે ઠંડી ખૂબ હતી. લાકડાં પલળી ગયા હતા. એટલે જીવાખાયરે પોતાનો કીમતી ઢોલિયો હતો તેના પાયા અને પાંગત્ય કાપી, તે લાકડાંની તાપણી કરી મહારાજને તપાડ્યા. તેમની આવી ભકિતથી શ્રીજીમહારાજ અત્યંત પ્રસન્ન થયાં.
૪. કાઠી હરિભક્તો રામબાઈ ઉપર ઘણા રાજી થયા. (૨૪/૭૩-૭૪) કઠલાલમાં રામબાઈ એકલા જ સત્સંગી હતા. શ્રીજીમહારાજ પ્રત્યે તેમને પર્વતપ્રાય - અનન્ય નિષ્ઠા હતી. એક દિવસ મહારાજ અને સંતમંડળ તેના ગામની ભાગોળેથી પસાર થઈ રહ્યા હતા, ત્યારે તે મહારાજ પાસે પહોંચી ગયા ને વિનંતી કરી કે ‘મહારાજ, ગામમાં પધારો.’ આપના પુનિત પગલાંથી ગામમાં પણ સત્સંગ થશે. પરંતુ મહારાજને વરતાલ પહોંચવાની ઉતાવળ હતી તેથી રામબાઈએ મહારાજની મરજી જાણીને આગ્રહ મૂકી દીધો ને માથેથી પાણી ભરેલું બેડું ઉતારી સર્વેને ભાવથી પાણી પાડ્યું. મહારાજને કહ્યું, ‘આપ આ પાણીના ઘડામાં પગ બોળો.’ મહારાજે પૂછ્યું, ‘તે પાણીનું તમે શું કરશો?’ ત્યારે તેમણે કહ્યું, ‘આ ચરણામૃત હું થોડું પીશ અને બાકીનું ગામના કૂવામાં નાખીશ.’ આ ગામમાં સત્સંગ નથી, પણ આ પ્રસાદીનું પાણી જાણે-અજાણે જે પીશે તેને સત્સંગના સંસ્કાર થશે; સત્સંગી થઈ આપનું ભજન કરશે.’ પોતાના ઈષ્ટદેવની પાસે ભૌતિક સુખની માગણી ન કરતાં કેવળ ‘સૌનું સારું થાય’ એ ભાવનાનું ભગવાન સ્વામિનારાયણે આવા સ્ત્રી-હરિભક્તોમાં સિંચન કર્યું હતું. સુરાખાયર તથા સોમલાખાયર વગેરે કાઠી હરિભક્તો આ સાંભળી ઘણા જ રાજી થયાં અને રામબાઈને કહ્યું : ‘તમારાં ધન્યભાગ્ય છે કે તમે શ્રીજીમહારાજનો આવો મહિમા સમજો છો ને અચળ વિશ્વાસ ધરાવો છો.

પ્ર.૩ નીચે આપેલા વિષયો ઉપર મુદાસર નોંધ લખો. (બારેક લીટીમાં) (કુલ ગુણ : ૮)

૧. સંપ્રદાયનું શાસ્ત્ર : ભક્ત ચિંતામણિ (૧૨/૩૮) ગુજરાતી ભાષામાં મુખ્યત્વે ચોપાઈમાં રચાયેલો આ પદ્ય-ગ્રંથ છે. સદ્ગુરુ નિષ્કુળાનંદ સ્વામીએ સુંદર રચના કરી છે. શેખપાટ જેવા નાના ગામડામાં જન્મેલા, અશિક્ષિત હોવા છતાં મહારાજની કૃપાદષ્ટિથી આ સંતે ખૂબ જ ભક્તિભાવથી અદ્ભુત રચના કરી છે. આ ગ્રંથમાં કુલ ૧૬૪ પ્રકરણ છે. તેમાં મહારાજના ચરિત્ર સાથે હોળી અને અન્નકૂટ ઉત્સવના ઘણાં પ્રસંગો છે. મહારાજે જે જે ગામોમાં વિચરણ કર્યું તે સર્વે તથા તે તે ગામના લગભગ મુખ્ય હરિભક્તોની નામાવલિ પણ સમાવી લીધેલ છે. ૬૪મું પ્રકરણ ફગવાનું સત્સંગમાં અતિ પ્રચલિત છે. તેમજ શ્રીજીમહારાજનાં પુરુષોત્તમપણાનાં પ્રકરણ ૭૬ તથા ૧૦૩ થી ૧૦૫ મનનીય છે. પંચવર્તમાન નિષ્કામ, નિર્લોભ, નિઃસ્વાદ, નિઃસ્નેહ અને નિર્માન સંબંધી પ્રકરણો ૧૦૬ થી ૧૧૦ પણ જાણવા જેવાં છે. પ્રકરણ ૧૦૨માં મહારાજના અપાર મહિમા અને દિવ્ય લીલાનું વર્ણન છે. તેથી સ્વામીની ભક્તિમય દષ્ટિનો ખ્યાલ આવે છે. આમાં વર્ણન કરેલ દિવ્ય ચરિત્રોનું ચિંતન કરનારા ભક્તોને ચિંતામણિ તુલ્ય સર્વ મનોરથોને પૂર્ણ કરનારો હોવાથી આ ગ્રંથનું ‘ભક્તચિંતામણિ’ એવું સાર્થક નામ આપ્યું છે. બ્રહ્મસ્વરૂપ શાસ્ત્રીજી મહારાજ હરિભક્તોને કષ્ટ નિવારવા ભક્તચિંતામણિનો પાઠ કરવા આજ્ઞા કરતા. અથવા
૨. પાર્ષદ (૫/૧૫) સંપ્રદાયમાં શ્વેત વસ્ત્રધારી પાર્ષદો ત્યાગીવર્ગના જ મુમુક્ષુભક્તો છે. પાર્ષદોને બ્રહ્મચર્યપરાયણ રહેવાનું હોય છે. શ્રીજીમહારાજના અંગરક્ષકો ભગુજી, મિંયાજી, રતનજી વગેરે પાર્ષદો હતા. તેમાં નાત-જાત તરફ ભેદદષ્ટિ રાખ્યા સિવાય મુસલમાન મિંયાજીને મહારાજે પોતાની સેવામાં રાખ્યા હતા. જૂની પરંપરામાં આ પાર્ષદો સીવેલાં વસ્ત્રો પહેરી શકતા હતા. સ્ત્રીઓ સાથે મંદિરના વ્યવહાર અને લેવડ-દેવડ પૂરતી વાતચીત કરી શકે છે. દેવના દ્રવ્યના સ્પર્શની વ્યવહાર માટે ઉપયોગી વ્યવસ્થા કરવાની તેમને છૂટ છે. સ્ત્રીનો સ્પર્શ અને દ્રવ્યનો સંગ્રહ સર્વથા વર્જ્ય છે. તેઓ સંતો-ધર્માચાર્યની રક્ષામાં તેમજ મંદિરના રક્ષણકાર્ય સમયે શસ્ત્ર ધારણ કરી શકે છે. આ પાર્ષદો એકલા હરીફરી શકે છે. આ ઉપરાંત બ્રહ્મસ્વરૂપ સ્વામીશ્રી શાસ્ત્રીજી મહારાજે ને યોગીજી મહારાજે પાર્ષદ પંકિતના ત્યાગીવર્ગના નિયમોમાં કેટલોક સુધારો કર્યો છે. અક્ષરપુરુષોત્તમ સંસ્થામાં એમણે શ્વેત વસ્ત્રધારી પાર્ષદોને કાષાય વસ્ત્રધારી સાધુના જેવા જ નિયમો ધારણ કરાવ્યા. જેવા કે સ્ત્રી-ધનનો અષ્ટપ્રકારે ત્યાગ તથા જોડ વગર એકલા રહેવાય નહિ, વગેરે... આ રીતે પાર્ષદ પંકિતમાં ત્યાગીના કડક નિયમોનો અમલ દાખલ કરી તેમણે શ્વેત વસ્ત્રધારી પાર્ષદોને સંતપંકિતના જેટલું જ ગૌરવ આપ્યું છે. બી.એ.પી.એસ. સ્વામિનારાયણ સંસ્થામાં પ્રમુખસ્વામી મહારાજે પાર્ષદ દીક્ષાને ભાગવતી દીક્ષા અથવા તો સાધુ દીક્ષાનું એક પ્રાથમિક અંગ બનાવ્યું છે, સાધુ દીક્ષા પૂર્વે પાર્ષદ દીક્ષા લઈને મુમુક્ષુ, યુવાન, પોતાની ત્યાગાશ્રમી તરીકેની દૈવતા કેળવે છે, સાધુતાના સદ્ગુણો ખીલવે છે.
૩. મહારાજના જતિ સુરાખાયર (૨૫/૭૬-૭૭) એકવાર જસદણ ગામના ઠાકોર સાહેબની વિનંતીથી તેઓ જસદણ આવ્યા. ઠાકોર સાહેબે તેમને સારો ઉતારો આપ્યો. સાંજે દરબાર વીખરાયા પછી પોતે ઉતારે આવી જમીને સૂઈ ગયા. ઠાકોર સાહેબે

સ્વામિનારાયણ પ્રત્યેના દ્વેષથી ‘સુરાખાયરને ભ્રષ્ટ કરવાનો લાગ આવ્યો છે’ એમ વિચાર કરી, રાત્રે બાર વાગે એક વેશ્યા જેવી સ્ત્રીને શિખવાડીને સુરાખાયરને ઉતારે મોકલી. તે સ્ત્રીએ બારણું ખખડાવ્યું. સુરા ભક્ત સફાળા ઊઠ્યા. પૂછ્યું : ‘કોણ છે ?’ તે બાઈએ કહ્યું : ‘એ તો હું. આ ઘરમાં અમે રહીએ છીએ. મારા દીકરાને તાવ આવ્યો છે તેથી દવાની જરૂર પડી છે, તો ઉઘાડો.’ શંકાશીલ મને સુરા ભક્તે બારણું તો ઉઘાડ્યું. બાઈ બારણું વાસી અંદર પ્રવેશી. કબાટ સુધી ગઈ અને પછી સુરા ભક્ત સાથે પ્રેમચેષ્ટા કરવાનો પ્રયત્ન કર્યો. સુરા ભક્ત એકદમ સજાગ થઈ ગયા. તલવાર પર હાથ દઈ જબરો હાકોટો કર્યો. ઉઘાડી તલવારે તેને ડરાવતા દ્વાર ઉઘાડી બહાર આવ્યા ને ઘોડી બાંધી હતી ત્યાંથી સરક છોડી, પલાણ માંડી, વાયુવેગે ત્યાંથી નીકળી ગયા. સુરા ભક્તને ભ્રષ્ટ કરવાનો ઠાકોર સાહેબનો મનોરથ અધૂરો રહી ગયો. સુરા ભક્ત ગઢડા પહોંચ્યા ત્યારે તેમને જોઈ મહારાજે સર્વ હરિભક્તોને કહ્યું : ‘આ અમારા જતિ આવ્યા. ‘એકાંતમાં તેમને સ્ત્રીનો યોગ થયો તોપણ ભ્રષ્ટ ન થયા ને શુદ્ધ રહ્યા.’ અથવા

૪. જનમંગલસ્તોત્રમ્ (૧૫/૪૫) આ જનમંગલ નામાવલિના - શ્રીજમહારાજનાં ૧૦૮ નામ - આ સ્તોત્રમંત્રના ઋષિ (રચયિતા) શતાનંદ છે. આ મંત્રનો છંદ ‘અનુષ્ટુપ’ છે. આના દેવતા ‘ધર્મનંદન શ્રીહરિ’ છે. આનું બીજ ‘ધાર્મિક’ એવા શ્રીહરિ સ્તોત્ર છે. આની શક્તિ ‘બૃહદ્વ્રત’ (નૈષ્ઠિક બ્રહ્મચર્યવ્રતને ધારણ કરનાર) એવા શ્રીહરિ છે. ધર આશ્રયસ્તંભ, ‘ભક્તિનંદન’ શ્રીહરિ છે. આ સ્તોત્ર મંત્રનો વિનિયોગ (ઉપયોગ) ધર્મ, અર્થ, કામ અને મોક્ષ એ ચાર પુરુષાર્થની સિદ્ધિ માટેના જપમાં છે. આ સ્તોત્રમાં ૧ થી ૯ સુધીના શ્રીહરિના દિવ્ય સ્વરૂપને અનુસરતાં નામો છે. ૧૦ થી ૧૬ સુધીનાં ધર્મ ભક્તિના ધર વિષે રહી શ્રીહરિએ જે ચરિત્રો કરેલાં તેનાં નામો છે. ૧૭ થી ૪૨ સુધીનાં શ્રીજમહારાજનાં વનવિચરણની સ્મૃતિ કરાવતા નામો છે. ૪૩ થી ૧૦૮ સુધીનાં શ્રીજમહારાજે સત્સંગમાં ૨૮ વર્ષ ૫ માસ અને ૨૭ દિવસ રહી મુમુક્ષુઓ માટે જે કલ્યાણકારી ચરિત્રો કરેલાં તેનાં નામો છે. ભગવાનનાં આ ૧૦૮ નામોના પાઠની શરૂઆતમાં (પાઠ કરનારે) કરવાનું સ્વરૂપધ્યાન કહે છે : ‘નૈષ્ઠિક વર્ણવિરના જેવા વેષથી પણ અતિ રમણીય દર્શન જેમનું છે, મંદહાસ વડે, મધુર મુખારવિંદ જેમનું છે, શ્રેષ્ઠ દેવો અને મનુષ્યોએ હર્ષપૂર્વક ચંદન, પુષ્પાદિ વડે પૂજા કરેલા એવા ધર્મનંદન શ્રીહરિનું હું ધ્યાન કરું છું.’ (આ રીતે ધ્યાન કરીને આ સ્તોત્રનો પાઠ કરવો.)

પ્ર.૪ નીચે આપેલા પ્રશ્નોના એક (સંપૂર્ણ) વાક્યમાં જવાબ લખો. (કુલ ગુણ : ૬)

❧ નોંધ : અડધા સાચા જવાબનાં ગુણ આપવા નહીં.

૧. કયા ત્રણ દોષ સત્સંગમાંથી પાડે છે ? (૭/૧૭)
૪. હઠ, માન અને ઈર્ષ્યા એ ત્રણ દોષ સત્સંગમાંથી પાડે છે.
૨. શ્રીજમહારાજે પંચાળા-૧માં ક્યું સુખ અતિ અધિક ગણાવ્યું છે ? (૩૧/૮૦)
૪. શ્રીજમહારાજે પંચાળા-૧માં અક્ષરધામનું સુખ અતિ અધિક ગણાવ્યું છે.
૩. વાણિયાઓએ ક્યારે કંઠી પહેરવાની વાત કરી ? (૨૮/૮૪)
૪. જો ડોસાભાઈ સાધુ થાય તો વાણિયાઓએ કંઠી પહેરવાની વાત કરી.
૪. સુરાખાયર બોલવામાં કેવા કુશળ હતાં ? (૨૫/૭૪)
૪. સુરાખાયર બોલવામાં એવા કુશળ હતા કે બીજાને હાસ્યરસમાં ડુબાડી દે પણ પોતે બિલકુલ હસે નહિ.
૫. પ્રમુખસ્વામી મહારાજની માનસી પૂજા કરવી એ શાસ્ત્રસંમત છે એવું કયા વચનામૃતના આધારે કહી શકાય ? (૧૪/૪૪-૪૫)
૪. પ્રમુખસ્વામી મહારાજની માનસી પૂજા કરવી એ શાસ્ત્રસંમત છે વચનામૃત વર. પના આધારે કહી શકાય.
૬. તીર્થ શાનાથી મુક્ત કરે છે ? (૮/૨૨)
૪. તીર્થ પાપાદિકથી મુક્ત કરે છે.

પ્ર.૫ ભગવાન ને મોટા સાધુને..... (૨૭/૮૧-૮૨) - સ્વામીની વાત પૂરી કરી તેનું નિરૂપણ લખો. (કુલ ગુણ : ૫)

❧ નોંધ :- સ્વામીની વાત પૂરી લખી હોય તો - ૧ ગુણ, નિરૂપણના - ૪ ગુણ.

‘ભગવાન ને મોટા સાધુને આશરે કરીને વાદળ જેટલા દુઃખ આવવાના હોય તે પણ ટળી જાય ને સાધન કરીને તો કૂટી કૂટીને મરી જાય તો પણ ન ટળે.’

આ વાતમાં મૂળ અક્ષરમૂર્તિ ગુણાતીતાનંદ સ્વામી આપણને સમજાવે છે કે આપણે માથે ગમે તેવાં દુઃખ આવ્યાં હોય પણ ભગવાન અને સંતને વિશે અનન્ય નિષ્ઠા રાખી તેમને આશરે બેસીએ તો તેમની કૃપાથી દુઃખ ટળી જાય તે પર એક પ્રસંગ ગુણાતીતાનંદ સ્વામીના વખતમાં બનેલ : એક વખત ગુણાતીતાનંદ સ્વામી થાણગલોલ ગામે પધાર્યા અહીંના હરિભક્ત જસા રાજગોર સત્સંગી બહુ સારા. પણ વ્યવહારે ખૂબ જ દુર્બળ. જમીન પણ સાધારણ. બહુ સારું પાકે નહિ. સ્વામી પધાર્યા એટલે પોતાની આવી સ્થિતિ હોવા છતાં પણ પોતાની શક્તિ પ્રમાણે સેવા કરી ને સાથે સાથે પ્રાર્થના કરી કે વ્યવહાર બહુજ દુર્બળો અને વળી રસ્તાનું ગામ તેથી સંતો હરિભક્તો આવે તેમની સંભાળ પણ બરાબર થતી નથી. અને વ્યવહારમાં પણ અન્ન-વસ્ત્રનું દુઃખ અને ખેતીમાં પણ બરકત નથી. સ્વામીએ પોતાના ભક્તનાં દુઃખ અંગે થોડો વિચાર કરી પુછ્યું, ‘તમારી પાસે કાંઈ છે ?’ જસા ગોરે પાલી બાજરો ઘરમાં હતો તે લાવી આપ્યો. સ્વામીએ તે બાજરો સાથેના સાધુને આપીને કહ્યું, ‘આ સાથે લઈ લેજો. જૂનાગઢ જઈ પલાળી સૌ સંતોને મૂઠી મૂઠી આપીશું’ પછી સ્વામીએ પૂછ્યું : ‘ભગત ! ઘરમાં કાંઈ લૂગડું છે ?’ પછી ભગત ઘરમાંથી વેજું લઈ આવ્યા. તેમાંથી

સ્વામીએ એક ગરણું ફાડી લીધું પછી સ્વામી જસા ભગતને ખેતરે ગયા. ખેતર જોઈને કહ્યું કે આ જમીન તો સોનું પાકે તેવી છે. માટે વણ વાવજે. પછી જસા ભગતે સ્વામીની આજ્ઞા મુજબ કોઈનું સાંતી માંગી આડાઅવળા ઓગણીસ લીટા સ્વામીની આજ્ઞા પ્રમાણે કરી વણ વાવ્યો. તે કાલાં (કપાસ) બહું થયા. બધું દેવું ઊતરી ગયું અને પાંચસો રૂપિયા વધ્યા. તેમાંથી સંતોને સારી રસોઈ આપી અને વ્યવહારે ખૂબ સુખી થયા. આ તો સામાન્ય વ્યવહારનું દુઃખ હતું. પણ આશરો અનન્ય હતો. તો સાવ સાધારણ જમીનમાં પણ સ્વામીએ અમી રેડ્યું અને દુઃખ ટાળ્યું. આવા અનુભવો તો અનેક હરિભક્તોને થયા છે. પાંડવોને માથે ઘણાં જ દુઃખ આવ્યાં. વનવાસ થયો, યુદ્ધ પણ થયું, પણ એક શ્રીકૃષ્ણ ભગવાનનો અનન્ય આશરો હતો તો દુઃખ સર્વે ઊડી ગયાં. અને તેમનો જ જય થયો. જો ભગવાનનો આશરો ન હોય તો પોતાનું ગમે તેટલું બળ કે બુદ્ધિ કાંઈ કામ લાગતાં નથી. તેથી આપણે પણ દુઃખ આવે ત્યારે ભગવાન અને સંતને બાઝી પડવું. એટલે તેમની ખૂબ ભક્તિ કરવી જેથી દુઃખ સર્વે નાશ પામે અને સુખ થાય.

પ્ર.૬ નીચે આપેલ વિષય માટે સૂચના મુજબ છ સાચા ક્રમ નંબર તથા તે સાચા ક્રમ નંબરને ઘટનાક્રમ પ્રમાણે ગોઠવો. (કુલ ગુણ : ૬)

વિષય :- ગૃહસ્થાશ્રમીના વિશેષ ધર્મ (૧/૧,૨)

(૧) ફક્ત સાચા નંબરો :	૨	૫	૬	૮	૧૦	૧૨
(૨) યથાર્થ ઘટનાક્રમ :	૮	૧૨	૨	૫	૬	૧૦

સૂચના : (૧) ફક્ત સાચા નંબરોમાં તમામ છ નંબરો સાચા હશે તો જ ૩ ગુણ મળશે. (૨) યથાર્થ ઘટનાક્રમ પણ સંપૂર્ણ સાચો હશે તો જ ૩ ગુણ મળશે. અન્યથા એક પણ ગુણ નહીં મળે.

નોંધ : (૧) ફક્ત સાચા નંબરો : જવાબમાં આપેલ અંક કોઈપણ ક્રમમાં લખેલ હોય પણ તમામ અંક સાચા હોય તો જ સંપૂર્ણ ૩ ગુણ આપવા અન્યથા એક પણ ગુણ ન આપવો. (૨) યથાર્થ ઘટનાક્રમ : ઘટનાક્રમ ઉકેલપત્ર પ્રમાણે હોય તો જ સંપૂર્ણ સાચું ગણી ૩ ગુણ આપવા અન્યથા એક પણ ગુણ ન આપવો.

પ્ર.૭ નીચે આપેલા જનમંગલનામાવલિ/કીર્તન/અષ્ટક/શ્લોક વગેરે માંગ્યા મુજબ પૂર્ણ કરો. (કુલ ગુણ : ૮)

નોંધ :- કીર્તન અડધું સાચું હોય તો એક (૧) ગુણ આપવો.

૧. જનમંગલસ્તોત્રમ્ : ૐ શ્રી સ્વામિનારાયણાય નમઃ, ૐ શ્રી સ્વામિને નમઃ, ૐ શ્રી કાલદોષનિવારકાય નમઃ, ૐ શ્રી સચ્ચાસ્ત્રવ્યસનાય નમઃ, ૐ શ્રી સદ્ગતિસ્થિતિકારકાય નમઃ, ૐ શ્રી કૃષ્ણાર્ચાસ્થાપનકરાય નમઃ॥ (૧૫/૪૮)
૨. વહાલા તારી નાભિ નૌતમ રૂપ, ઊંડી અતિ ગોળ છે રે લોલ, કટિલંક જોઈને સહજાનંદ કે મન રંગયોળ છે રે લોલ.
વહાલા તારી જંઘા જુગલની શોભા મનમાં જોઈ રહું રે લોલ, વહાલા નિત્ય નિરખું પિંડી ને પાની કોઈને નવ કહું રે લોલ. (૨૧/૬૫)
૩. ધર્મસ્થિતૈરુપગતૈર્બૃહતા નિજૈક્યં સેવ્યો હરિઃ સિતમહઃ સ્થિતદિવ્યમૂર્તિઃ।
શબ્દાદ્યરાગિભિરિતિ સ્વમતં વદન્તં ત્વાં ભક્તિધર્મતનયં શરણં પ્રપદ્યે॥ (૮/૨૬)
૪. ગુજરાતી ભાષાંતર : જે સત્પુરુષોના દર્શન કરવાથી, સ્પર્શ કરવાથી, નમસ્કાર કરવાથી, પરિચર્યા કરવાથી દર્શનાદિક કરનારા પુરુષોના અનેક જન્મોમાં કરેલા પાપપુંજને તત્કાળ સમૂળ નિશ્ચય નાશ કરે છે; વળી, જે સત્પુરુષોને શ્રીકૃષ્ણ ભગવાને પોતાના હૃદયસમાન પ્રિય કહ્યા છે; તથા જેમના ચરણમાં તીર્થમાત્ર નિવાસ કરીને રહ્યા છે; હે માતા ! આવા સત્પુરુષોનો પ્રસંગ થાય તો મુમુક્ષુને આ લોકમાં કયો અર્થ દુર્લભ રહે ? કોઈ પણ અર્થ અવશેષ રહે નહીં. આ પ્રમાણે શ્રીહરિએ સ્વમાતા ભક્તિદેવીના પ્રતિ સત્સંગનો મહિમા કહ્યો છે. (૩૨/૮૩)

(વિભાગ - ૨ ગુણાતીતાનંદ સ્વામી, દશમી આવૃત્તિ, ફેબ્રુઆરી - ૨૦૧૩)

પ્ર.૮ નીચે આપેલાં અવતરણો કોણ, કોને અને ક્યારે કહે છે તે લખો. (કુલ ગુણ : ૮)

નોંધ : કોણ કહે છે - ૧ ગુણ, કોને કહે છે - ૧ ગુણ, ક્યારે કહે છે - ૧ ગુણ.

૧. “તમને સાધુ કરીએ પણ તમે તમારું ઘર બાળીને આવ્યા છો ?” (૫/૧૫)
⇒ મહારાજ - મૂળજી ભક્તને
- ⇒ મહારાજની ટકોર સાંભળીને ક્ષણનો પણ વિલંબ કર્યા વગર મહારાજ પાસે આવી દીક્ષા ગ્રહણ કરી સેવામાં રહેવા દેવાની યાચના મૂળજી ભક્તે કરી ત્યારે તેમની વૈરાગ્યવાન સ્થિતિની સર્વેને જાણ કરાવવા તેમની પરીક્ષા કરતાં મહારાજ પૂછે છે.
૨. “આપણે સાધુબાધુ નથી થવું ! ઘર લાજે, કુટુંબ લાજે.” (૪૧/૬૭)
⇒ હંસરાજ પટેલ - વસ્તાને (દીકરાને)
- ⇒ વસ્તાને લેવા આવેલા હંસરાજભાઈને વસ્તાએ ઘેર આવવાની ના પાડી અને સાધુ થવાની વાત કરી. પણ દીકરાને વ્યવહારમાં જોડવાની તેમની ઈચ્છા હોવાથી સાધુ થવાની વાત ન ગમતાં અકળાયેલા હંસરાજભાઈ દીકરાને કહે છે.
૩. “કથામાં બેઠેલા સર્વને ભેટવું જોઈએ.” (૧૮/૩૫)
⇒ બ્રહ્માનંદ સ્વામી - મહારાજને
- ⇒ અક્ષર ઓરડીમાં મહારાજ અને મોટેરા સદ્ગુરુઓની હાજરીમાં ગીતા ઉપર રામાનુજ ભાષ્યની પુરાણીએ સુંદર કથા કરી એટલે મહારાજ તેમને ભેટ્યા. ત્યારે બ્રહ્માનંદ સ્વામીએ રમૂજમાં કહ્યું.

પ્ર.૯ નીચે આપેલાં વાક્યોમાંથી કોઈ પણ ત્રણ વિષે કારણ લખો. (નવેક લીટીમાં) (કુલ ગુણ : ૯)

૧. સ્વામી આવ્યા એટલે તેમને તરત જ મહારાજ પાસે લઈ ગયા. (૨૬/૪૫-૪૬)

જ. શ્રીજીમહારાજે પોતાના સ્વરૂપ અને ધામરૂપ પ્રમાણ કરેલા આ સંતવર્યને મહારાજ સાથે કેવી એકતા હતી તે મહારાજે અંતિમ સમયે પણ સૌને બતાવ્યું. મહારાજે ધામમાં જવાનો સંકલ્પ કર્યો એટલે બ્રહ્માનંદ સ્વામીને બોલાવીને કહ્યું કે : ‘તમે જૂનાગઢ જાઓ અને ત્યાંથી ગુણાતીતાનંદ સ્વામીને અહીં મોકલો’ કારણ મહારાજે સ્વામીને અગાઉ વચન આપેલું કે ધામમાં જતા પહેલાં જરૂર તમને તેડાવીશું. આવા દુઃખદ સમયે મહારાજથી છૂટા પડતાં બ્રહ્માનંદ સ્વામીને ઘણું વસમું લાગ્યું પણ આજ્ઞા થવાથી ન છૂટકે જવું પડ્યું. બ્રહ્માનંદ સ્વામી જૂનાગઢ પહોંચ્યા ત્યારે સ્વામી પણ મહારાજની આજ્ઞાની વાટ જોઈને જ રહ્યા હતા. સંદેશો મળતાં તરત ગઢડા જવા ચાલી નીકળ્યા. જેઠ સુદ છઠને દિવસે ગઢડા આવી પહોંચ્યા મહારાજે ઘેરો મંદવાડ ગ્રહણ કરેલો તેથી કોઈને પણ પાસે જવાની બંધી હતી. પણ ‘સ્વામી આવે તો લઈ આવવા’ એમ મહારાજે સુરા ખાયરને કહી રાખેલું. સ્વામી આવ્યા એટલે તરત તેમને મહારાજ પાસે લઈ ગયા.

૨. ખંભાતના નવાબ સાહેબે સૂતરફેણીની રસોઈ આપી. (૩૩/૫૮-૫૯)

જ. સ્વામી ખંભાત પધારવાના હતા ત્યારે સૌ હરિભક્તો સ્વામીનું સ્વાગત કરવા નવાબ સાહેબનો રૂપાનો મ્યાનો માગી લાવ્યા પણ સ્વામી તેમાં બેઠા નહિ. હરિભક્તોએ આગ્રહ કરતા કહ્યું : સ્વામી ! તમે નહિ બેસો તો નવાબને હિંદુ ઉપર અભાવ છે તે વધશે ને આપનો અવગુણ આવશે. ત્યારે સ્વામીએ કહ્યું : અવગુણ આવવો ન આવવો એ કંઈ એના હાથમાં નથી. પછી સ્વામી સિગરામમાં બેઠા. આ વાતની નવાબને ખબર પડી ત્યારે નવાબે પૂછ્યું ‘એવા એ કોણ છે ? અને ક્યાંના છે ? જે રૂપાના મ્યાનામાં ન બેઠા અને સાદા સિગરામમાં બેઠા !’ ત્યારે કોઈએ કહ્યું બાપુ ! એ તો જૂનાગઢના ગિરનારી સિદ્ધ છે ને બડા સમર્થ ઓલિયા પુરુષ છે.’ તે સાંભળી ઉત્કંઠા થવાથી નવાબ સ્વામીનાં દર્શને આવ્યાં. સ્વામીએ નવાબ સાહેબ પાસે કુરાનમાંથી ઘણી વાતો કરી. તેઓ ઘણા રાજી થયા અને સ્વામીનાં ચરણોમાં નમી પડ્યા. તેમણે સંતોને સૂતરફેણીની રસોઈ આપી, સ્વામીની ઘણી સેવા કરી.

૩. સ્વામીએ રઘુવીરજી મહારાજની બધી ગ્રંથિઓ ગાળી દીધી. (૪૩/૭૧)

જ. સંવત ૧૮૧૭ (આ. સં ૧૮૧૮) ની સાલમાં રઘુવીરજી મહારાજ, સ્વામીને આપેલા વચન પ્રમાણે તીર્થવાસી થઈને, જૂનાગઢ સ્વામીનો સમાગમ કરવા પધાર્યા. પોતાનો બધો ઠાઠ છોડીને ફક્ત એક જ સેવક સાથે રાખ્યો હતો. તેઓ વહેલી સવારે પરવારી હંમેશાં કથામાં આવી જતા. સ્વામી પણ તેમની મુમુક્ષુતા જોઈ આત્મા-પરમાત્માની અદ્ભુત વાતો કરતા. કથા પછી ખીચડી બનાવી તેઓ જમી લેતા અને વળી કથામાં પધારતા. આમ, સર્વ પ્રકારે દેહનો આદર એમણે છોડી દીધો હતો. સ્વામીને ખબર પડી કે આચાર્ય મહારાજ બરાબર જમતા નથી; તેથી તેમને ઉતારે આવી સ્વામી વાતો કરતા અને સારી રીતે રસોઈ તૈયાર કરાવવાની તેમને જાતે જમાડતા. આમ, રઘુવીરજી મહારાજે સર્વની મહોબત છોડી, માન-મરતબો મૂકીને એકાંતિક ભાવે સ્વામીનો સમાગમ કર્યો તો સ્વામીએ એમની બધી ગ્રંથિઓ ગાળી દીધી.

૪. સ્વામીની વાતોથી પંચવિષયના મૂળ કપાય છે. (૨૮/૫૦)

જ. વરતાલમાં સમૈયાની સભામાં ગોપાળાનંદ સ્વામી તથા નિત્યાનંદ સ્વામી, સ્વામી પાસે જ વાતો કરાવતા. જે દિવસે સ્વામી મહારાજના પુરુષોત્તમપણાની વાતો કરતા, તે દિવસે ગોપાળાનંદ સ્વામી બહુ રાજી થતા અને કહેતા : ‘અહો ! સ્વામી તો સાક્ષાત્ અક્ષરબ્રહ્મનો અવતાર એટલે તેમને વેદની તંતી આડી આવે જ નહિ.’ વળી, જે દિવસે સ્વામી ધર્મામૃત, નિષ્કામ શુદ્ધિ, શિક્ષાપત્રી, વચનવિધિ, ચોસઠપદી વગેરે ગ્રંથોનાં પ્રમાણ લઈ ત્યાગ, વૈરાગ્ય અને ધર્મ-નિયમની આકરી વાતો કરતા ત્યારે કેટલાક સાધુઓને ત્યાગની ખુમારી ચઢી જતી અને તેઓ ખટરસનો ત્યાગ કરી દેતા. તેથી નિત્યાનંદ સ્વામી બહુ રાજી થતા અને કહેતા કે ‘નિષ્કુળાનંદ સ્વામીએ ગ્રંથો રચીને પંચવિષયનાં મૂળ કાપ્યાં છે અને ગુણાતીતાનંદ સ્વામી વાતોએ કરીને પંચવિષયનાં મૂળ કાપે છે.’

પ્ર.૧૦ નીચે આપેલા વિષયોમાંથી કોઈ પણ બે વિષે મુદ્દાસર નોંધ લખો. (બારેક લીટીમાં) (કુલ ગુણ : ૮)

૧. **તુલસી દેવેને સમાધિ (૪૫/૭૨-૭૪)** સંવત ૧૮૧૮માં ચૈત્રી પૂનમનો સમૈયો વરતાલ કરી સ્વામી ફરતાં ફરતાં બોટાદ પધાર્યા. અહીં મંદિરમાં પુરાણી તુલસી દેવેની કથા સાંભળીને સ્વામીની તેમના ઉપર દૃષ્ટિ પડી. સ્વામીએ તેમને જૂનાગઢ આવવા કહ્યું. જૂનાગઢ જતા રસ્તામાં એક હરિભક્તે તેમને પૂછ્યું : ‘તુલસી ! કંઈ જણાય છે ?’ ત્યારે તેમણે કહ્યું કે ‘બોટાદમાં હતા અને જે સંકલ્પો થતા હતા, તે તમામ સ્વામીની સાથે રહેવાથી શમી ગયા છે અને અંતરમાં આનંદ વર્તે છે. જૂનાગઢ પહોંચ્યા પછી તુલસી દેવેએ સ્વામીને પૂછ્યું : ‘સ્વામી ! મને અષ્ટાંગયોગ સિદ્ધ ન કરાવો ?’ ત્યારે સ્વામીએ હસીને કહ્યું : ‘અષ્ટાંગયોગનું ફળ સમાધિ છે માટે જાઓ તમને સમાધિ થશે.’ બીજે દિવસે સ્વામીએ તેમને ધ્યાનમાં બેસાડ્યા. સ્વામીની કૃપાદૃષ્ટિથી તેમને તરત સમાધિ થઈ. સમાધિ અવસ્થામાં તેમણે અર્ચિમાર્ગે સ્વામી સાથે ગતિ કરી, પ્રકૃતિપુરુષનો લોક જોયો. સ્વામીના દિવ્ય પ્રકાશમય સ્વરૂપની પાછળ પાછળ જતાં અક્ષરધામમાં દિવ્ય સિંહાસન ઉપર મહારાજને બેઠેલા જોયા. આજુબાજુ અનંતકોટિ મુક્તો બેઠા હતા. મુક્તોની ઓળખાણ એમને ન થઈ પણ મહારાજની કૃપાથી બોટાદના શિવલાલ શેઠ, રઘુવીરજી મહારાજ, ગોપાળાનંદ સ્વામીના અસલ સ્વરૂપોના દર્શન થયા. ઠેઠ મહારાજના સિંહાસનના ત્રીજે પગથિયે જઈને તે ઊભા રહ્યાં. મહારાજની ઈચ્છાથી એમણે છ પ્રશ્નો પૂછ્યા. તેનો અનુભવ મહારાજે તેમને કરાવ્યો. સાતમો પ્રશ્ન તેમણે પૂછ્યો કે ‘આ ગુણાતીતાનંદ સ્વામીને બધા અક્ષર કહે છે તેનું કેમ સમજવું ?’ મહારાજ કહે ‘તમારે તે જોવું છે ?’ તેમણે હા પાડી તો મહારાજની ઈચ્છાથી સ્વામીની મૂર્તિમાંથી અપાર તેજ નીકળ્યું. જાણે તે તેજ ધામરૂપે સર્વ મુક્તો અને મહારાજને ધરી રહ્યું ન

હોય ! અને સ્વામીને સાધુરૂપે મહારાજ પાસે સેવામાં ઊભેલા જોયા. તેમને સ્વામીના સ્વરૂપની યથાર્થ પ્રતીતિ થઈ. સમાધિમાંથી જાગ્રત થયા પછી તેમના દેહની હાજતો ટળી ગઈ અને નિરાવરણ સ્થિતિ થઈ ગઈ. આમ, બાર મહિના સુધી તેમને રહ્યું. બોટાદના ભગા દોશીએ તેડાવી લીધા એટલે સ્વામીએ દૃષ્ટિ ખેંચી લીધી. આમ, યોગીઓને પણ દુર્લભ એવો સમાધિનો અનુભવ સ્વામીએ પોતાના ભક્તને કરાવ્યો.

૨. ઘનશ્યામદાસને સમજાવેલું ચક્રવર્તી સ્વરૂપ (૩૦/૫૨-૫૩) ઘનશ્યામદાસ વરતાલમાં સ્વામીની વાતો સાંભળી બહું પ્રભાવિત થયા હતા, એટલે સ્વામી સાથે જૂનાગઢ પણ સમાગમ કરવા આવતા. પણ સ્વામીનો જેવો છે એવો મહિમા હજુ તેમને સમજાતો ન હતો. એક વખત ઘનશ્યામદાસ સભામંડપમાં ધ્યાન કરવા બેઠા હતા. પાસે સ્વામી બેઠા હતા તે થોડી વારે સ્વામીએ કહ્યું : ‘ધ્યાન કરો છો કે ગોટા વાળો છો ?’ સ્વામી ! ‘કાણું માથે તૂત નાખો છો?’ ધ્યાનમાંથી જાગી ઘનશ્યામદાસે કહ્યું. એટલે સ્વામી હસ્યા અને બોલ્યા : ‘તમે ધ્યાન કરતા હતા કે ગઢડામાં ધોળા તલકાવાળી ભેંસના માથે હાથ ફેરવતા હતા ?’ ઘનશ્યામદાસ તો આ સાંભળી અવાક બની ગયા. તેઓ ધ્યાનમાં ખરેખર ગઢડા પહોંચી ગયા હતા. તેથી એકદમ ઊભા થઈ સ્વામીના પગમાં પડી ગયા અને ગદ્ગદ થઈ બોલ્યા : ‘સ્વામી ! મારા અંતરમાં ઊડે ઊડે એવો ભાવ હતો કે તમે હજુ ખંડિયા છો પણ આજે નિશ્ચય થયો કે તમો ખરા ચક્રવર્તી છો અને મહારાજનું સાક્ષાત્ સ્વરૂપ છો. હવે તમે અક્ષર સાચા !’
૩. શ્રીજીમહારાજે કલ્યાણભાઈને કરાવેલો સ્વામીના સ્વરૂપનો નિશ્ચય (૧૧/૨૭) એક વાર પંચાળામાં મહારાજ સંતોને જમાડતા હતા. ત્યારે આત્માનંદ સ્વામી અને કૃપાનંદ સ્વામીની વચ્ચે સ્વામી જમવા બેઠા હતા. આ જોઈ મહારાજ હસતાં હસતાં બોલ્યા : ‘અહો આ તો બે વાઘ વચ્ચે બકરી.’ પછી મોતૈયાના ચાર લાડુ હાથમાં લઈને વંથળીવાળા કલ્યાણભાઈ સામું જોઈ મહારાજ કહે : ‘કલ્યાણભાઈ ! આ સાધુને ઓળખો છો ? આ તો અમારું અક્ષરધામ છે. ઓળખી રાખજો.’ એમ કહી સ્વામીના પત્તરમાં ચાર લાડુ નાખ્યા. આથી, કલ્યાણભાઈ તથા ત્યાં ઊભેલા બીજા હરિભક્તોને સ્વામીના સ્વરૂપનો નિશ્ચય થયો.

પ્ર.૧૧ નીચે આપેલા પ્રશ્નોના એક (સંપૂર્ણ) વાક્યમાં જવાબ લખો. (કુલ ગુણ : ૫)

❧ નોંધ :- અડધા સાચા જવાબના ગુણ આપવા નહીં.

૧. મુક્તાનંદ સ્વામીએ નેવા નીચે કોને શા માટે ઊભેલા જોયા ? (૭/૨૦)
૪. મુક્તાનંદ સ્વામીએ નેવા નીચે નિર્ગુણાનંદ સ્વામીને (ગુણાતીતાનંદ સ્વામી) મહારાજના દર્શનની ઝાંખી માટે ઊભેલા જોયા.
૨. ઉગા ખુમાણે પોતાના માણસોને શું હુકમ કર્યો ? (૧૩/૨૮)
૪. ‘એ સાધુઓને ગામ બહાર કાઢો, છોકરાઓ ભેળા કરી તેમના ઉપર છાણ-કાંકરા નંખાવો જેથી ફરીને આ ગામમાં પગ મૂકે નહિ.
૩. મહારાજે સ્વામીને શા માટે શેના ઉપર રહેવાની આજ્ઞા કરી ? (૧૦/૨૫)
૪. મહારાજે સ્વામીનું શરીર પીળું પડી ગયું અને પાચનશક્તિ ઘટી ગઈ હોવાથી દૂધ ઉપર રહેવાની આજ્ઞા કરી.
૪. સ્વામી પુરુષોત્તમ નારાયણનું યથાર્થ સ્વરૂપ કોને ઓળખાવતા ? (૨૦/૩૬)
૪. આ બ્રહ્માંડના અસંખ્ય જીવોને સ્વામી પુરુષોત્તમ નારાયણનું યથાર્થ સ્વરૂપ ઓળખાવતા.
૫. ધરમપુર જતાં રસ્તામાં કોની સેવામાં કોણ રોકાયું ? (૧૭/૩૨)
૪. ધરમપુર જતાં રસ્તામાં દેવાનંદ સ્વામીની સેવામાં નિર્ગુણાનંદ (ગુણાતીતાનંદ) સ્વામી રોકાયા.

પ્ર.૧૨ નીચે આપેલા પ્રસંગોમાંથી કોઈ પણ એક પ્રસંગ ટૂંકમાં વર્ણવી ભાવાર્થ લખો. (બારેક લીટીમાં) (કુલ ગુણ : ૪)

❧ નોંધ : (૧) આ જ ભાવાર્થ હોવો જરૂરી નથી. પરીક્ષકે વિષયને અનુરૂપ ભાવાર્થ છે કે નહીં તે જાતે નક્કી કરીને તેના ગુણ આપવાના છે. પ્રસંગ વર્ણનનાં ૩ ગુણ અને ભાવાર્થનો ૧ ગુણ. (૨) જે પ્રસંગમાં એકથી વધારે પ્રસંગ આવતા હોય ત્યાં પરીક્ષાર્થીએ કોઈ પણ એક પ્રસંગ લખ્યો હોય તો પણ પૂરા ગુણ આપવા.

૧. દારિદ્ર્ય ટાળ્યું (૪૦/૬૬-૬૭) રાજકોટના કડિયા માવજી મિસ્ત્રીની સ્થિતિ અત્યંત દુર્બળ હતી. તેથી તેણે જૂનાગઢ સ્વામી પાસે આવી તેમણે પ્રાર્થના કરી. દયાળુ સ્વામીએ તેને બજારમાંથી થોડા દાળિયા-મમરા લાવવા કહ્યું. મંદિર બહાર તેમનો મુસલમાન મિત્ર મુસાભાઈ મળી ગયો. તેણે પણ એક આનો આપી સ્વામીની પ્રસાદી લાવી આપવા કહ્યું. માવાભાઈએ બે આનાના દાળિયા-મમરા લઈ આવી સ્વામી આગળ મૂક્યા. ઠાકોરજીને ધરાવી સ્વામી તેમાંથી બે દાણા જમ્યા અને થોડા સંતોને વહેંચ્યા. બાકીના માવજીને પ્રસાદી તરીકે આપ્યા અને અંતર્યામીપણે મુસાભાઈને પણ પ્રસાદી આપવાનું કહ્યું, કરાંચી જઈ કોન્ટ્રાક્ટનો ધંધો કરવાના આશીર્વાદ સ્વામીએ આપ્યા. ત્યારે માવજીભાઈ કહે, ‘ત્યાં મારે કોઈની ઓળખાણ નથી.’ સ્વામી બોલ્યા કે ‘મારી ઓળખાણ છે ને !’ તેમની પાસે કરાંચી જવાનું ભાડું પણ ન હતું. સ્વામીએ અંતર્યામીપણે જણાવ્યું કે તારી ડોશીએ ઘંટી નીચે કુલડીમાં એકસો એક રૂપિયા દાટી રાખ્યા છે તે માગજે ને મુસાભાઈનો પણ ધંધામાં ભાગ રાખવાની આજ્ઞા કરી. ભાવથી કરેલી મુસાભાઈની અલ્પ સેવાથી સ્વામી રાજ થયા હતા. માવજીભાઈ રાજકોટ ગયા ને ઘરે જઈ ડોશીને સ્વામીની આજ્ઞાની વાત કરી એંધાણી આપી તેથી ડોશીએ પૈસા તરત કાઢી આપ્યા. માવાભાઈ કરાંચી પહોંચ્યા ત્યારે બંદર ઉપર જ એક અંગ્રેજ સાહેબ મળી ગયો. કોઈપણ ઓળખાણ વગર બંદરનું મોટું કામ માવજી મિસ્ત્રીને આપ્યું. આમાં માવાભાઈ ઘણું કમાયા અને ધીરે ધીરે માવા-મુસાની કંપની જામી ગઈ. આમ, સ્વામીના આશીર્વાદથી માવજીભાઈનું દારિદ્ર્ય ટળી ગયું અને પુષ્કળ પૈસા કમાયા. તેમણે સત્સંગની ઘણી સેવા કરી. ભાવાર્થ : મોટાપુરુષની અલ્પ આજ્ઞા હોય તો પણ વિશ્વાસથી પાળવાથી તેનું મોટું ફળ મળે છે. ભાવથી કરેલી અલ્પ સેવાથી પણ મોટાપુરુષ રાજ થઈ જાય છે.

૨. પીતાંબરદાસે અનુભવેલી બ્રહ્મસ્થિતિ (૪૭/૭૬-૭૭) મૂળ અમદાવાદના પણ સુરતમાં કલેક્ટરની ઓફિસમાં પીતાંબરદાસ નોકરી કરતા હતા. તેઓ સ્વભાવે રંગીલા અને રજોગુણી હતા. સારામાં સારાં કપડાં પહેરે, શરીર ઉપર અને કપડાં ઉપર અતર-ફૂલેલ છાંટે, રોજનાં વીસ-પચ્ચીસ પાન ખાય, સ્વામી એક વાર સુરત પધાર્યા હતા ત્યારે સ્વામીની વાતો સાંભળીને તેમને ચોટ લાગી ગઈ અને સ્વામીના સમાગમમાં રહી, નિર્વાસનિક બની બ્રહ્મસ્થિતિ પ્રાપ્ત કરવાની ઈચ્છા બળવાન થવાથી સ્વામીને વાત કરી. સ્વામીએ તેઓને કહ્યું, ‘તમારો આ વેશ્યાના જેવો વેશ છે અને રજોગુણની મૂર્તિ છો, તે મારો સમાગમ શી રીતે કરશો ? પણ બહુ વિનંતીને અંતે તેઓને જૂનાગઢ આવવાનું સ્વામીએ કહ્યું. તેઓ નોકરી છોડી જૂનાગઢ ગયા. સ્વામીના મુખે વચનામૃતની બ્રહ્મરૂપ થવાની અદ્ભુત વાતો, વળી સ્વામી વારે વારે એમને સંભારે, પ્રસાદી આપે એમ હેતુ કર્યું. પીતાંબરદાસની વૃત્તિ સ્વામીમાં ચોંટી ગઈ અને સમાગમથી ધીરે ધીરે પરિવર્તન થવા લાગ્યું. આમ, સ્વામીએ તેમને બ્રહ્મસ્થિતિનો અનુભવ કરાવ્યો. સ્વામીના અક્ષરધામગમન પછી તે અમદાવાદ રહેતા અને મંદિરમાં ગુણાતીતજ્ઞાનની સુંદર વાતો કરતા. આથી, રાજી થઈ અયોધ્યાપ્રસાદજી મહારાજે એમને ત્યાગી થવા આજ્ઞા કરી. તેઓ તરત સાધુ થયા અને વિજ્ઞાનદાસજી તરીકે ઓળખાયા. સ્વામીની કૃપાથી અમદાવાદ મંદિરમાં અખંડ કથાવાર્તા કરી સૌને સુખિયા કરતા. ભાવાર્થ : મોટાપુરુષના યોગમાં આવીએ તો ગમે તેવા દોષો હોય તે ટળી જાય. બ્રહ્મસ્થિતિનો અનુભવ થાય છે. પોતે સુખી થાય અને અન્યને પણ સુખી કરે.

પ્ર.૧૩ આપેલા વિકલ્પોમાંથી ફક્ત સાચા વિકલ્પોની આગળ આપેલા ચોરસ ખાનામાં ખરાની (✓) નિશાની કરો. (કુલ ગુણ : ૮)

❏ નોંધ : એક કે એકથી વધારે વિકલ્પ સાચા હોઈ શકે. તમામ સાચા વિકલ્પ આગળ ખરાની નિશાની કરી હશે તો જ પૂર્ણ ગુણ મળશે, અન્યથા એક પણ ગુણ નહીં મળે.

૧. ૧, ૪ (૩૨/૫૬), ૨. ૨, ૩, (૧૬/૩૧) ૩. ૧, ૨ (૨/૩), ૪. ૧, ૨ (૬/૧૭)

પ્ર.૧૪ નીચે આપેલાં ખોટાં વાક્યોને મથાળાના સંદર્ભમાં સાચાં લખો. (કુલ ગુણ : ૬)

❏ નોંધ :- સંપૂર્ણ સાચું વાક્ય લખ્યું હશે તો જ ગુણ પ્રાપ્ત થશે. અન્યથા એક પણ ગુણ નહીં મળે.

૧. અમારું અક્ષરધામ બક્ષિસ : આ પ્રમાણે મહારાજે સંવત ૧૮૭૩ની વૈશાખી એકાદશીએ સ્વામીને ગઢડાની વારસાઈ સોંપી અને પોતાનો અતિ અપાર મહિમા બતાવી ચરણારવિંદ આપ્યા. (૨૫/૪૩)
- જ. અમારું અક્ષરધામ બક્ષિસ : આ પ્રમાણે મહારાજે સંવત ૧૮૮૩ની ચૈત્રી પૂનમે સ્વામીને જૂનાગઢની મહંતાઈ સોંપી અને પોતાનો અતિ અપાર રાજીપો બતાવી આશીર્વાદ આપ્યા. (૨૫/૪૩)
૨. ભાદરામાં મહારાજે કહેલો મૂળજી ભક્તનો મહિમા : આ.સં. ૧૮૭૦માં સમૈયામાં નીકળેલા શ્રીજીમહારાજ ફરતાં ફરતાં કુંડળ પધાર્યા. ત્યારે સારંગપુરના સૌ ભક્તો કુંડળ ગયા હતા. (૪/૮)
- જ. ભાદરામાં મહારાજે કહેલો મૂળજી ભક્તનો મહિમા : આ.સં. ૧૮૬૦માં વિચરણમાં નીકળેલા શ્રીજીમહારાજ ફરતાં ફરતાં અલૈયે પધાર્યા. ત્યારે ભાદરાના સૌ ભક્તો અલૈયે ગયા હતા. (૪/૮)
૩. એકાત્મતા : તે વખતે મહારાજ, મુક્તાનંદ સ્વામી સાથે ફાલ્ગુ નદીમાં નાહવા ગયા હતા. અહીં ખળખળિયામાં સ્નાન કરવા જતાં મહારાજનો એક પગ ખાડામાં ભરાઈ ગયો. (૧૫/૩૦)
- જ. એકાત્મતા : તે વખતે સ્વામી, કૃપાનંદ સ્વામી સાથે ઘેલા નદીમાં નાહવા ગયા હતા. અહીં ખળખળિયામાં સ્નાન કરવા જતાં સ્વામીનો એક પગ ભેખડમાં ભરાઈ ગયો. (૧૫/૩૦)
૪. સ્વામીના સત્સંગી : પાંચાલના હરિભક્તોને મહારાજ પ્રત્યે અપાર પ્રેમ, તે ચાડિયાના રામ ભંડેરીને ચિંતા થઈ. તેણે ઘરમાં જેટલાં ઘરેણાં હતાં તે તમામ પટારામાં ભર્યાં. (૨૭/૪૮)
- જ. સ્વામીના સત્સંગી : સોરઠના હરિભક્તોને સ્વામી પ્રત્યે અપાર પ્રેમ, તે હામાપરના કરસન બાંભણિયાને ચિંતા થઈ. તેણે ઘરમાં જેટલાં ઘરેણાં હતાં તે તમામ ડાબલામાં ભર્યાં. (૨૭/૪૮)
૫. ભક્તવત્સલ : સ્વામીને કરવું ને ચિંચોડો બંધ થવાનો હતો તેને આગલે દિવસે જ શામજી પોતાના ભાઈઓ સાથે તળાવે ગયો. બરાબર આ સમયે એનો કાકો કાનજી કંઈ કામે બહાર ગયેલ. (૩૫/૬૧)
- જ. ભક્તવત્સલ : ભગવાનને કરવું ને ચિંચોડો બંધ થવાનો હતો તેને આગલે દિવસે જ વાલજી પોતાના મિત્રો સાથે ખેતરે ગયો. બરાબર આ સમયે એનો બાપ મૂળજી કંઈ કામે બહાર ગયેલ. (૩૫/૬૧)
૬. શ્રીહરિ સાથે પ્રથમ મેળાપ : તે સમયમાં સોરઠ જિલ્લામાં પ્રગટેલ અક્ષરબ્રહ્મ પુરુષોત્તમ ભગવાન દેશમાં વિચરણ કરતાં, નીલકંઠ વર્ણીરૂપે ઓળખાતાં, કાલવાણી પધાર્યા. (૩/૭)
- જ. શ્રીહરિ સાથે પ્રથમ મેળાપ : તે સમયમાં સરવાર દેશમાં પ્રગટેલ પરબ્રહ્મ પુરુષોત્તમ ભગવાન વનવિચરણ કરતાં, નીલકંઠ વર્ણીરૂપે ઓળખાતાં, લોજ પધાર્યા. (૩/૭)

❏ સમાપ્ત ❏